

Alkotmánybíróság
Budapest
Pf. 773
1535

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: IV/193-2/2019	
Ezreztett: 2019 MARCH 26.	
Példány: 1	Kezelőiroda:
Melléklet: 0 db	du

hiv. szám: IV/193-1/2019.

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Hivatkozva IV/193-1/2019. számú levelére, a Balassagyarmati Járásbíróság 12.B.92/2018/4. számú ítélete, valamint a Balassagyarmati Törvényszék 13.Bf.109/2018/6. számú végzése ellen benyújtott alkotmányjogi panasz indokolását az alábbiak szerint egészítem ki:

Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

I. cikk

(1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

(2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

(3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

II. cikk

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

VI. cikk

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.

IX. cikk

(1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

(4) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.

B) cikk

(1) Magyarország független, demokratikus jogállam.

R) cikk

(1) Az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja.

(2) Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek.

28. cikk

A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

A Btk. érintett rendelkezései:

226. § (1) Aki valakiről más előtt a becsület csorbítására alkalmas tényt állít, híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

229. § (1) A 226-228. §-ban meghatározott bűncselekmény miatt nem büntethető az elkövető, ha a becsület csorbítására alkalmas tény valónak bizonyul.

(2) A valóság bizonyításának akkor van helye, ha a tény állítását, híresztelését, illetve az arra közvetlenül utaló kifejezés használatát a közérdek vagy bárkinek a jogos érdeke indokolta.

A becsületvédelem büntetőjogi eszközei a véleménynyilvánítási szabadságot az emberi méltósághoz való jog és a jó hírnévhez való jog alkotmányos értékeinek védelmében korlátozzák.

„Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően hozott döntései alkalmazhatóságával kapcsolatban hangsúlyozta, hogy az Alaptörvény szerint az Alkotmánybíróság feladata az Alaptörvény védelme. Az Alkotmánybíróság az újabb ügyekben felhasználhatja azokat az érveket, amelyeket az Alaptörvény hatályba lépése előtt hozott korábbi határozata az akkor elbírált alkotmányjogi kérdéssel összefüggésben tartalmazott, feltéve, hogy az Alaptörvény konkrét - az előző Alkotmányban foglaltakkal azonos vagy hasonló tartalmú - rendelkezései és értelmezési szabályai alapján ez lehetséges. Az előző Alkotmányon alapuló alkotmánybírósági döntésekben kifejtett elvi jelentőségű megállapítások értelemszerűen irányadók az Alaptörvényt értelmező alkotmánybírósági döntésekben is.” (4/2013. (II.21.) AB határozat [14])

Az Alkotmánybíróság a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatban hangsúlyozta, hogy „A véleménynyilvánítási szabadság alapvető célja annak a lehetőségnek biztosítása, hogy az egyén mások véleményét formálja, meggyőzzön másokat saját álláspontjáról. A véleménynyilvánítás szabadsága ezért általában mindenféle közlés szabadságát magában foglalja, mégpedig függetlenül a közlés módjától és értékétől, erkölcsi minőségétől és többnyire valóságtartalmától is.” (36/1994. (VI. 24.) AB határozat III.2.)

„A szabad véleménynyilvánításhoz való jog ... nem csupán alapvető alanyi jog, hanem e jog objektív, intézményes oldalának elismerése egyben a közvélemény, mint alapvető politikai intézmény garantálását is jelenti. A szabad véleménynyilvánítás jogának kitüntetett szerepe ugyan nem vezet arra, hogy ez a jog - az élethez vagy az emberi méltósághoz való joghoz hasonlóan - korlátozhatatlan lenne, de mindenképpen azzal jár, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jognak valójában igen kevés joggal szemben kell csak engednie, azaz a véleményszabadságot korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni. A vélemény szabadságával szemben mérlegelendő korlátozó törvénynek nagyobb a súlya, ha közvetlenül másik alanyi alapjog érvényesítésére és védelmére szolgál, kisebb, ha ilyen jogokat csakis mögöttesen, valamely „intézmény” közvetítésével véd, s legkisebb, ha csupán valamely elvont érték önmagában a tárgya (pl. a köznyugalom).” (30/1992. (V. 26.) AB határozat V.1.)

„A véleménynyilvánítás szabadságának külső korlátai vannak csak; amíg egy ilyen alkotmányosan meghúzott külső korlátba nem ütközik, maga a véleménynyilvánítás lehetősége és ténye védett, annak tartalmára tekintet nélkül. Vagyis az egyéni véleménynyilvánítás, a saját törvényei szerint kialakuló közvélemény, és ezekkel kölcsönhatásban a minél szélesebb tájékozottságra épülő egyéni véleményalkotás lehetősége az, ami alkotmányos védelmet élvez. Az Alkotmány a szabad kommunikációt - az egyéni magatartást és a társadalmi folyamatot - biztosítja, s nem annak tartalmára vonatkozik a szabad véleménynyilvánítás alapjoga. Ebben a processzusban helye van minden véleménynek, jónak és károsnak, kellemesnek és sértőnek egyaránt, különösen azért, mert maga a vélemény minősítése is e folyamat terméke.” (30/1992. (V. 26.) AB határozat V.3.)

A szabad véleménynyilvánítás joga a fentiek alapján a közügyek szabad vitatásával áll összefüggésben. „Amennyiben ... a közlés a közügyek szabad vitatását érinti, úgy a közlés automatikusan a véleménynyilvánítási szabadság nyújtotta magasabb szintű oltalmat élvezi. Az ilyen közlés ugyanis a közhatalom és a közhatalmat gyakorlók ellenőrzésének, ellenőrizhetőségének egyik legfőbb garanciája, amely egy plurális alapokra épülő társadalom demokratikus és nyílt működéséhez nélkülözhetetlen követelmény.” (13/2014. (IV. 18.) AB határozat [39])

Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy a véleményszabadság gyakorlásának határai a közügyeket érintő kérdésekben aszerint különböznek, hogy az adott közlés értékítéletnek, avagy tényállításnak minősül-e. A különbségtétel alapja, hogy az értékítéletek igazságtartalma nem ellenőrizhető és nem igazolható, míg a tényállítások igazságtartalma bizonyítás útján igen. A közügyeket érintő értékítéletek szabad folyása biztosított, de a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan közlésekkel szemben, amelyek az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsmérlésében öltenek testet. (13/2014. (IV. 18.) AB [40])

A közügyeket érintő tényállításokkal kapcsolatban az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy „... a közügyeket érintő véleménynyilvánítás szabadsága a valónak bizonyult tények tekintetében korlátlanul, míg a hamis tény állításával vagy híresztelésével szemben már csak akkor véd, ha a híresztelő nem tudott a hamisságról és a foglalkozása által megkívánt körültekintést sem mulasztotta el. Az ilyen becsületsértésre alkalmas tényállítások a rágalmazás bűncselekményének törvényi tényállási elemei közé illeszkednek, így büntetendők. Az Alkotmánybíróság e körben jegyzi meg, hogy az értékítéletek és a tényállítások közötti különbségtétel a közügyeket nem érintő vélemények minősítésekor is döntő jelentőségű. E minősítés határozza meg ugyanis az adott véleménnyel szemben megengedhető tolerancia határait. Míg az értékítéletet megjelenítő vélemények nagyobb toleranciát követelnek, addig a tényeket állító, avagy híresztelő kifejezések esetében fokozottabb gondosság követelhető meg. Az értékítéletek és a tényállítások eltérő megítélése tehát korrelál a közügyeket vitató és az egyéb ügyeket érintő szólások tekintetében.” (13/2014. (IV. 18.) AB [41])

A közlés megítélése során tehát elsőként arról szükséges dönteni, hogy az adott közlés a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben, ezt követően pedig arról, hogy az adott közlés értékítéletnek vagy tényállításnak minősül-e. A közügyek vitatása során kifejtett vélemény magasabb szintű oltalmat élvez, a tényállítások viszont esetén fokozottabb gondosság követelhető meg, mely megállapítás mind a közügyeket érintő, mind a közügyeket nem érintő tényállításokra igaz. A hamis tényállítások ugyanis - szemben az értékítéletekkel - önmagukban nem állnak alkotmányos védelem alatt.

A fentiek alapján a véleménynyilvánítás joga sem korlátlan jog, annak is - mint minden más alapvető jognak - határt szabnak más alapvető jogok. A véleménynyilvánítás szabadsága is felelősséggel jár – erre utal az alapvető jogok katalógusának Alaptörvényben meghatározott címe: „SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG”.

Az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése előírja, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére. A 8/1990. (IV.23.) AB határozatból is kitűnően, az emberi méltóság anyajog, melynek egyik részjogosítványa a jó hírnévhez való jog. A jó hírnévhez való jogot az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése külön nevesített alapjogként szintén védelemben részesíti. Az emberi méltóságból fakadó becsületvédelem, jó hírnév a véleményszabadság és így a közügyeket érintő szólás alkotmányosan igazolható korlátját jelenti. (1/2015. (I. 16.) AB határozat [42])

Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. „Az alapjog-korlátozásnak ez a tesztje mindenekelőtt a jogalkotót kötelezi, ugyanakkor hatáskörükhöz igazodva a jogalkalmazókkal szemben is alkotmányos követelményt fogalmaz meg. E követelményből - az Alaptörvény 28. cikkére is tekintettel - a bíróságoknak az a kötelezettsége adódik, hogy ha olyan jogszabályt értelmeznek, amely valamely alapjog gyakorlását korlátozza, akkor a jogszabály engedte értelmezési mozgástér keretein belül az érintett alapjog korlátozását kizárólag a szükséges és arányos mértékű beavatkozás szintjére szorítsák.” (3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [21])

A 30/1992. (V.26.) AB határozatban foglaltak szerint: „Az állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközéhez, ha másik alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el. Az alapjog korlátozásának alkotmányosságához tehát önmagában nem elegendő, hogy az másik alapjog vagy szabadság védelme vagy egyéb alkotmányos cél érdekében történik, hanem szükséges, hogy megfeleljen az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Alkotmányellenes a jog tartalmának korlátozása, ha az kényszerítő ok nélkül, önkényesen történik, vagy ha a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan.”

A contrario, nem tekinthető az alapjog alkotmányellenes korlátozásának, ha a korlátozást másik alapjog védelme elkerülhetetlenül szükségessé teszi, és a korlátozással okozott sérelem egyensúlyban van az elérni kívánt cél fontosságával, így azzal arányos.

„Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az Alaptörvény 28. cikke a bíróságok részére alkotmányos kötelezettséggént írja elő, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék {pl. 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]; 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]}. Ebből a kötelezettségből következik, hogy a bíróságnak a jogszabályok adta értelmezési mozgástér keretein belül azonosítania kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie. A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, vagyis azt, hogy a jogszabályok alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e.” (34/2017. (XII. 11.) AB határozat [58]) „Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]}.

A fenti alapvetés után, a konkrét ügyre vonatkoztatva, az alábbi következtetések vonhatóak le: A bíróság (és a bírói gyakorlat) a rágalmozás megítélésénél a Btk. 229. § (1) bekezdését egyáltalán nem alkalmazza, a határozatában nem is hivatkozik rá, ehelyett a gyakorlatra hivatkozik (a Balassagyarmati Járásbíróság és a Balassagyarmati Törvényszék arra is tényleges alkalmazás nélkül), amely **contra legem jogalkalmazásra vezet**. A bírói gyakorlat a határozat indokolásában a hatályos jog alkalmazásának a mellőzéséről nem ad számot, amely gyakorlat viszont önkényes. (Megjegyzem, hogy a Btk. 229. §-ban meghatározott büntethetőséget kizáró ok teljes mértékben megfelel a normavilágosság követelményének, és – álláspontom szerint -

az Alaptörvénnyel, különösen az Alaptörvény alapjogok korlátozására vonatkozó I. cikk (3) bekezdésével is összhangban van, így a hatályos jog alkalmazásának a mellőzése minden alapot nélkülöz.)

A bírói gyakorlat a rágalmozás megítélésénél nincs tekintettel annak alkotmányjogi összefüggéseire sem.

A hivatkozott bírói gyakorlat nem tesz különbséget tényállítás és értékítélet között, a tényállítás esetén is megköveteli annak gyalázkodó jellegét, ugyanakkor az állított tény valóságtartalma iránt közömbös. A bírói gyakorlat által támasztott további követelmény – gyalázkodástól, becsmérléstől mentes tényállítás – ugyanakkor tényállítás esetén nem értelmezhető, az nem a rágalmozás, hanem a becsületsértés (értékítélet) körébe vonható.

„A személy hírnevét a személyre, a személy társadalmi magatartására vonatkozó tény- és adatközlések határozzák meg. Társadalmi érdek, hogy ezek a közlések híven jellemezzék a személyt, a valóságot fejezzék ki. Csak így lehet a személy képe a társadalmi értékelés reális alapja, csak így juthat valódi értékének megfelelő szerephez a személy a társadalomban.” (Törő Károly: Személyiségvédelem a polgári jogban, Budapest, KJK, 1979. 353. oldal).

A rágalmozás megállapításának tehát nem feltétele a használt kifejezések gyalázkodó, sértő jellege; az állított tény ugyanis akkor alkalmas a becsület csorbítására, ha az a sértett társadalmi megbecsülését bármilyen módon csökkentheti. A bírói gyakorlat erre nincs tekintettel.

A bírói gyakorlat a tanúzási kötelezettség teljesítését a cselekmény jogellenessége kizártságának tartja, így a tanú által előadott, egyébként becsületsértő és valótlan tényállításokat sem bünteti, ha azok az ügy nem lényeges körülményeire vonatkoznak. Ennek megfelelően „szakadék” húzódik a tanú által előadott valótlan tényállítások megítélése között attól függően, hogy azok az ügy lényes körülményeire vonatkoznak-e. Amennyiben igen, a bírói gyakorlat a hamis tanúzásért a büntetőjogi felelősséget megállapítja; amennyiben viszont nem, a terheltet bűncselekmény hiányában felmenti. Ez a különbségtétel indokolatlan, kizárólag az igazságszolgáltatás zavartalan működésére, mint jogi tárgyra van tekintettel. A bíróság ugyanakkor az ügy eldöntése során alapjog korlátozásról is dönt, ennek alkotmányjogi konzekvenciáit (szükségességi-arányossági teszt) azonban nem vonja le, azokra nincs tekintettel.

A bírói gyakorlat (és a többségi jogirodalmi álláspont) ugyanakkor a jogirodalom is vitatott: „Megjegyzem, hogy a jogirodalomban és a joggyakorlatban (Legf. Bír. fv.I.2478/2002.) uralkodó azon álláspontot, amely szerint kizárja a tényállítás jogellenességét a jelentéstételi, a bejelentési, a feljelentési, a munkaköri, a nevelési, gondozási kötelezettség teljesítése, kifejezetten tévesnek tartom. Amennyiben ugyanis az említett kötelezettségek vagy jogosultságok gyakorlása során tett és a becsület csorbítására alkalmas tényállítás utóbb valótlanak bizonyult, a rágalmozás avagy más bűncselekmény (hamis vád, hamis tanúzás, hivatali visszaélés) megvalósul, míg ha tényállítás tárgyyszerű, a jogszabály engedélye (Btk. 24. §) mint konkrét büntethetőséget kizáró ok fennállása miatt nem büntethető az elkövető. A bűncselekmény fogalmi ismervének, azaz a társadalomra veszélyesség (jogellenesség) hiányára alapítottan ugyanis csak akkor kerülhet sor a büntetőjogi felelősség kizárására, amennyiben nincs konkrét kizáró ok. Ezt az alapvető dogmatikai szabályt változtatlanul figyelmen kívül hagyta a Kúria, az elvi határozatként közzétett eseti döntésében (BH2014.B.3.), amikor ismételten a „jogellenesség hiányára” hivatkozva állapította meg, hogy a tanú vallomástételi kötelezettségének teljesítésekor bűncselekményt nem valósít meg. Az előbbieken említett valamennyi kötelezettség teljesítése ugyanakkor csak akkor jogszerű, - tehát a tevékenység csak akkor illeszkedik a jogszabály engedélyének keretei közé -, ha a bejelentésben, feljelentésben,

vallomásban, stb. foglaltak ténybelileg valóságok, hiszen ezen kötelezettségek szubsztanciája az „igazmondás”. Ellenben a jelenlegi ítélkezési gyakorlat ezt szintén teljességgel figyelmen kívül hagyja, amikor csak azt hangsúlyozza, hogy az ilyen tevékenységek jogszabály parancsán alapulnak, ezért jogellenesség hiányában bűncselekményt nem valósítanak meg (EBH2004.1011.). Ez az okfejtés azonban – amint kifejtettem – dogmatikailag megalapozatlan.” (Belovics Ervin (szerk.): Büntetőjog II. KÜLÖNÖS RÉSZ, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018.)

Álláspontom szerint az Alaptörvénnyel az a jogértelmezés van összhangban, amely az ügy eldöntése szempontjából irreleváns, ám a becsület csorbítására alkalmas (akár valós, akár valótlan) tények esetén a jó hírnévhez való jogot (szükségtelenül) nem korlátozza. A korlátozás ugyanis ebben az esetben nem másik alapjog, vagy szabadság védelme, vagy egyéb alkotmányos cél érdekében történik, következésképpen az ilyen korlátozás önkényes, minden kényszerítő indok nélküli, azaz szükségtelen, tehát nem felel meg az alapjogkorlátozás Alaptörvényben meghatározott feltételeinek. Hangsúlyozottan igaz ez a valótlan tények állítására, híresztelésére (a jóhírnév sérelmét nemcsak az valósítja meg, aki a más személyére vonatkozó, őt sértő valótlan tényt maga állítja, hanem az is, aki a más személy által megfogalmazott ilyen tényt híreszteli, továbbadja), hiszen ez esetben a jó hírnévhez való joggal az igazságszolgáltatás zavartalan működéséhez fűződő érdek, avagy az anyagi igazságnak megfelelő határozat, mint elérni kívánt cél sem állítható szembe.

Összegezve, a bíróság nem az Alaptörvénnyel összhangban értelmezte a jó hírnév védelméhez való jog és a véleménynyilvánítás szabadságának egymáshoz való viszonyát: a bíróság alaptörvény-ellenesen adott nagyobb teret a szólás szabadságának a jó hírnévhez való joggal szemben és ezzel az emberi méltóság részét képező jó hírnévhez való jog indokolatlanul és szükségtelenül csorbult.

A jogalkalmazói jogértelmezés közvetlenül befolyásolta a jó hírnévhez való alapjog gyakorolhatóságát és tényleges érvényesülését, amely alapjogot viszont szükségtelenül és az elérni kívánt célhoz képest aránytalanul korlátozott. A bíróság a jogértelmezése során az alapjog alkotmányos tartalmára nem volt tekintettel, ezért az alaptörvény-ellenes.

Szécsény, 2019. március 19.

Tisztelettel:

